॥श्री॥

पत्रभेट साठी.
३४.०७.२०२२

- आकाशतत्व -

आकाशात् पतितं तोयं यथा गच्छति सागरम्।
सर्वदेवनमस्कारः केशवं प्रतिगच्छति॥

आकाशातून पडणारे पाणी अखेरीस समुद्रालाच जाऊन मिळते. तसेच कोणत्याही देवाला नमस्कार केला तरी तो केशवालाच जाऊन पोहोचतो.

असा हा सर्वपरिचित श्लोक आहे. आपण असे धरून चालतो की पाऊस आकाशातून पडतो परंतु खरं तर पाऊस हा ढगातून पडतो. मात्र या ढगांची निर्मिती होते ती आकाशामध्ये. ढग हालचाल करतात, धावतात. गरजतात बरसतात ते कोणामुळे? तर आकाशाने त्यांना जागा दिल्यामुळे! आणि केवळ मेघच नाहीत तर या सृष्टीतील, या विश्वातील, किंबहुना या ब्रह्मांडातील सर्व वस्तू अस्तित्वात आहेत त्या केवळ आकाशामुळे! ही पृथ्वी, ग्रह, गोल, तारे, चंद्र, सूर्य, पृथ्वी या सर्वांना अस्तित्व, जागा, Space देणारे आहे ते आकाश! डोंगर दऱ्या, नद्या, सागर, झाडे वेली, पशु, पक्षी, तुम्ही आम्ही आज आहोत ते केवळ आकाशामुळे! इतके आकाश सर्वांना व्यापून राहिले आहे. पण इतके सर्वव्यापी असूनदेखील त्याचे अस्तित्व काही आपल्याला जाणवत नाही. कारण ते अतिशय सूक्ष्म आहे आणि सर्वत्र पसरलेले आहे. ते जसे बाहेर आहे तसेच ते जीवमात्राच्या शरीरात सुद्धा आहे. मात्र अतिपरिचयात् अवज्ञा अशी स्थिती झालीय का? आपण त्याला इतके गृहीत धरले आहे की त्याचे महत्व समजावून घ्यावे असे कधी वाटतच नाही. परंतु त्याच आकाशाची व्याख्या, व्याप्ति, अपरिहार्यता, महत्व, प्रकार जाणून घेतले तर या आकाशापुढे आपण नतमस्तक होतो! जर

©www.madhaveeraghuveer.com

आकाशाची निर्मिती - परब्रह्म [शुद्ध/केवळ] एकटे एक होते. 'एकाकीन रमते' अशी त्याची स्थिती होती. तेव्हा त्याच्यामध्ये स्फुरण झाले. 'एकोऽहं बहुस्यां प्रजायेयम्' मी एकच आहे आता मीच अनाना रूपांनी प्रकट होतो. हा संकल्प झाला त्याच वेळी त्या शुद्ध परब्रह्माला शक्तता आली. ते एक पायरी खाली आले त्याचीच अंगभूत शक्ती मूळमाया प्रकट झाली [गुणक्षोभिणी] आणि तेव्हापासून या सृष्टीनिर्मितीचा आरंभ झाला. हे कार्य [ॐकार/प्रणव] ब्रह्मदेवाकडे सोपवले. त्याने तप केले व त्या तरल अवस्थेमध्ये या सृष्टीच्या उत्पत्तीचा आराखडा त्याने आखला. या निर्मितीसाठी जागा हवी आणि म्हणून त्याने सर्वात प्रथम अवकाशाची निर्मिती केली. Space ही निर्मिती आहे. हे सर्वात सूक्ष्म आणि म्हणूनच सर्वात व्यापक असे महाभूत आहे.

अर्थात हा सर्व [सृष्टीक्रम] आपल्या ऋषीमुनींनी सांगून ठेवला आहे. आपले सर्व ऋषी हे द्रष्टे होते. वैज्ञानिक, संशोधक होते. सातत्याने, केलेल्या सूक्ष्म निरीक्षणाला अभ्यासाची जोड मिळाली आणि त्यातून त्यांना हे सृष्टीनिर्मितीचे रहस्य उलगडले अर्थात त्याला मानवी कल्पनांच्या मर्यादा आहेत. परंतु तरीही हे तत्त्वज्ञान सत्याच्या अगदी जवळ जाणारे आहे. यात संशय नाही. त्यावर [विचार आदान-प्रदान] संवाद झाले, चर्चा झाल्या आणि आज हे ज्ञान वेद-उपनिषदांच्या रूपाने आपल्यापर्यंत पोहोचले आहे. अगदी फार खोलात गेलो नाही तरी सर्वप्रथम आकाशाची निर्मिती झाली याला निश्चितच ऋषिवचनांचा आधार आहे. त्यांनी त्या ~~[illegible]~~ विचारधारेचा सांगोपांग अभ्यास करूनच नंतर आपली मते मांडली आहे. कोणतीही अतिआग्रही भूमिका न घेता, शिष्यांचा बुद्धिभेद न करता सिद्धांत मांडले आहेत.

परंतु उपनिषदातील विचार काही काळापुरता बाजूला ठेवला तरी अगदी सर्वसामान्यांना समजेल अशा भाषेत समर्थ रामदास स्वामींनी ग्रंथराज दासबोधामध्ये सृष्टीची उभारणी व संहारणी याचे सविस्तर विवेचन केले आहे.

© www.madhaveeraghuveer.com

संकल्प उठला तेव्हा हालचाल झाली. स्फुरण झाले. त्यातून एक ध्वनि निनादला. तो म्हणजे ॐकार प्रणव । हा या विश्वातील प्रथम ध्वनि म्हणजे प्र + नव ! म्हणून प्रणवनाद आहे.

अकार उकार मकार । तिन्ही मिळोन ओंकार ।
पुढे पंचभूतांचा विस्तार । विस्तारला ।।दासबोध - १३.३.६।।

आकाश म्हणजे काय ?

पृथ्वी म्हणजे ते धरणी । आप म्हणिजे ते पाणी ।
तेज म्हणजे अग्नि तरणी । सतेजादिकां ।। १३.६.५?
वायो म्हणिजे तो वारा । आकाश म्हणिजे पैस सारा ।
आता शाश्वत ते विचारा । आपुले मनी ।। १३.६.६।।

आकाशासाठी पैस हा अगदी चपखल शब्द वापरला आहे. या शब्दातच त्याची व्याप्ति, आवाका व अनंतपणा अंतर्भूत आहे. आणि खरेच आहे. पंचमहाभूतांच्या निर्मितीचा (उभारणी) क्रम सूक्ष्मा पासून स्थूलाकडे आहे तर संहारणीचा क्रम याच्याउलट म्हणजे स्थूलाकडून सूक्ष्माकडे आहे.

आकाशाला एकच तन्मात्रा आहे ती म्हणजे शब्द ! आकाशामुळेच शब्दाला (ध्वनीला, आवाजाला) (नादाला) अस्तित्व आहे. आकाश नसते तर शब्द झालाच नसता. 'शब्द: खे' असे गीता सांगते. ख म्हणजे गगन, अंबर, नभ, आकाश !

खगोल शास्त्र, खग, खद्योत हे शब्द देखील आकाशाचे महत्व अधोरेखित करतात. खग म्हणजे आकाशाकडे झेप घेणारा पक्षी । खद्योत म्हणजे अल्प प्रमाणात का होईना आकाश प्रकाशित करणारा तो काजवा ! खगोल म्हणजे आकाशात अस्तित्वात असणाऱ्या सूर्य, चंद्र, नक्षत्रे, ग्रहगोल यांचा अभ्यास करणारे शास्त्र !

आकाशाशिवाय ध्वनि अशक्यच आहे. ओरडणे इतके प्रकारचे आवाज ऐकू येतात, (याला) कारण पैस म्हणजे मोकळी जागा, अवकाश आहे. ~~ध्वनीच्या ध्वनिलहरींचा आवाज (ध्वनिलहरी)~~

पाण्याचा खळखळ आवाज, पानांची सळसळ, पक्ष्यांची किलबिल-
वन्य प्राण्यांच्या डरकाळ्या, अग्नि धडाडून पेटला तर त्याचाही
आवाज येतो. पावलांचा आवाज, रडण्याचा, ओरडण्याचा
असे कितीतरी आवाज आहेत. त्यात माणसांचे आवाजही
आहेत. संगीतातले नादमाधुर्य ही आहे. वाहनांचे आवाज--
या सर्वांचे अस्तित्व टिकून आहे ते केवळ आकाशामुळे!

आकाशाखालोखाल सूक्ष्म असणारे, नंतर निर्माण झाले
तो वायु! वायुला आवाज ही आहे व स्पर्शही आहे. ~~~~
उन्हाळ्यातील झळ्या उष्ण किंवा शीतल वायुची झुळूक या
शब्द, स्पर्शाची जाणीव करून देते. तेजामध्ये तीन तन्मात्रा
आहेत. तेजाला सूक्ष्म स्थान आहे. स्पर्श तर दाहक आहेच पण तो
डोळ्यांनी दिसतो. अग्नीला [illegible] येते. त्यानंतर निर्माण
झाले ते आप/जल/पाणी. पाण्याला तर चार मात्रा आहेत.
शब्द, स्पर्श, रूप आणि रस! जे जे द्रवात्मक आहे ते सर्व पाण्याचे
रूप आहे आणि त्याला विशिष्ट अशी चवही आहे. सर्वात शेवटी
उत्पन्न झाले ते म्हणजे पृथ्वीतत्त्व! पृथ्वीला तर पाच तन्मात्रा
आहेत. शब्द, स्पर्श, रूप, रस, गंध! पृथ्वीकडे या ४ गुणांबरोबरच
गंधवती असण्याचा ~~फक्त~~ एक वेगळा गुण आहे. पृथ्वी ही सर्वात
स्थूल आहे. ती पसरलेली म्हणून पृथ्वी आहे. ती सर्वांना धारण
करते हे जरी खरे असले तरी तिला आकाशाला धारण करता
नाही. उलट पृथ्वीच्या आत बाहेर आकाश आहेच. आकाश
तोलून धरण्यासाठी त्राण नाहीत. परंतु ते तसेच अधांतरी
आहेच. अधांतरी हे सुख नक्षत्रांगण
शोधण्यावर धरणी
सारी भगवंताची करणी//

જે જે બ્રહ્માંડામધ્યે આહે તે સર્વ કાહી પિંડાત આહેચ.

યા ન્યાયાને શરીર હે દેખીલ પંચમહાભૂતાંચે બનલે આહે. સર્વચ શરીરામધ્યે જે જે ઘટ્ટ આહે મ્હણજે અસ્થિ, માંસ, મજ્જા ત્વચા હે સર્વ પૃથ્વીતત્ત્વ આહે. જ્યાલા જ્યાલા વજન આહે આકાર આહે તે સર્વ પૃથ્વીતત્ત્વામધ્યે યેતે. તર જે જે પ્રવાહી આહે, વાહણારે આહે તે તે સર્વ મ્હણજે શરીરાતીલ વિવિધ રસ, રક્ત, કફ, મૂત્ર, સ્વેદ હે સર્વ આપ મ્હણજે જલસ્વરૂપ આહે. ત્યાલા સ્વતઃચા આકાર નાહી પરંતુ જરી જિથે, જિતકી જાગા મિળેલ તસા આકાર હે આપતત્ત્વ ઘેતે. તેજતત્ત્વ મ્હણજે અગ્નિ/પ્રભા/ઓજ/ પોટાતીલ જઠરાગ્નિ, બુદ્ધિચે તેજ, નેત્રાતીલ તેજ, વાણીચે ઓજ હી સારી તેજતત્ત્વાચ્યા અંતર્ગત યેતાત. વાયુતત્ત્વાવર તર હે શરીર હાલચાલ કરતે. પંચપ્રાણ, અસે જરી આપણ વ્યવહારાત મ્હણત અસલો તરી તો વાયુ એકચ આહે. માત્ર કાર્યાનુસાર ત્યાચે વિભાગ પડતાત. પ્રાણ, અપાન, ઉદાન, વ્યાન, સમાન! માત્ર વાયુચા સંચાર આહે મ્હણૂનચ જીવ જિવંત અસતો.

યા ચાર તત્ત્વાંચે કાર્ય સ્પષ્ટ દિસૂન યેતે, જાણવતે પરંતુ યાચ શરીરાત સર્વત્ર વ્યાપૂન રાહિલે આહે તે આકાશ! જિથે જિથે મોકળી જાગા આહે તિથે આકાશતત્ત્વ આહેચ. યા સર્વ તત્ત્વાંના ત્યાંચે ત્યાંચે કાર્ય કરણ્યાસાઠી આવશ્યક આહે તી Space મ્હણજેચ મોકળી જાગા મ્હણજેચ આકાશ! આકાશાશિવાય કોણતેચ કાર્ય શક્ય હોણાર નાહી. સર્વચ તત્ત્વે આકાશાચ્યા અઢળ અસ્તિત્વામુળે કાર્ય કરૂ શકતાત.

અશા ભગવદ્ગીતેત દેખીલ આત્મ્યાચી અવિનાશી યા ગુણધર્માંચે વર્ણન કરતાના મ્હટલે આહે.

નૈનં છિન્દન્તિ શસ્ત્રાણિ નૈનં દહતિ પાવકઃ।

ન ચૈનં ક્લેદયન્ત્યાપો ન શોષયતિ મારુતઃ॥

© www.madhaveeraghuveer.com

મ્હણૂનચ શસ્ત્રે ~~અગ્નિ~~ યા આત્મ્યાલા છેદૂ શકત નાહીત. આણિ જાળૂ શકત નાહી. પાણી ~~ઓલ~~ ભિજવૂ શકત નાહી કિંવા વારા સુકવૂ શકત નાહી. યાચાચ અર્થ પંચતત્વાં પૈકી ચાર તત્વે ત્યાચ્યાસમોર નિષ્પ્રભ હોતાત.

સર્વ શસ્ત્રે અગદી અત્યાધુનિક શસ્ત્રે ધાતુ કિંવા પાષાણાપાસૂન બનલેલી આહેત. મ્હણજેચ ત્યાત પૃથ્વીતત્વ આહે. કોણત્યાહી સ્વરૂપાતીલ અગ્નિ મ્હણજે તેજતત્વ આહે. ત્યાને આત્મ્યાલા જાળતા યેત નાહી. યા જગાતીલ કોણતીહી વસ્તૂ પાણ્યાચ્યા સહાય્યાને ભિજવતા યેતે. બુડવતા યેતે પરંતુ આત્મ્યાચ્યા બાબતીત પાણ્યાચે કાહીચ ચાલત નાહી. તસેચ વાર્યાચ્યા બાબતીત. વારા દૃષ્ટિગોચર કોણતી કરૂ શકતો ઉડવૂન લાવૂ શકતો. શોષૂન ઘેઊ શકતો. પરંતુ આત્મ્યાવર ત્યાચા યત્કિંચિત પરિણામ હોત નાહી. વારા ત્યાલા સુકવૂ શકત નાહી. યાચાચ અર્થ આત્મા યા ચારહી ભૂતાંપેક્ષા શ્રેષ્ઠ આહે. પરંતુ યાત આકાશ યા પાચવ્યા તત્વાચા ઉલ્લેખ કેલેલા નાહી. યાલા કાય કારણ અસાવે? તર આકાશ સ્વતઃ કાહીહી કરત નસલે તરી ઇતરાંના કાર્ય કરણ્યાસાઠી જાગા મ્હણજે અવકાશ ઉપલબ્ધ કરૂન દેત-દેત ત્યાચે મહાન કાર્ય આહે. આકાશ સદા સર્વદા સર્વત્ર સર્વકાળ આહેચ. પરંતુ મ્હણૂનચ ત્યાચે અસ્તિત્વ સહજાસહજી લક્ષાત યેત નાહી. પરંતુ આકાશ હે સર્વવ્યાપી આહે મ્હણૂનચ યા વિશ્વાલા અસ્તિત્વ આહે. આપલી કલ્પના કિતીહી વિસ્તારલી તરી તિલા મર્યાદા આહે પણ આકાશાચી! પૃથ્વીભોવતી જે વાતાવરણ આહે ત્યાપલીકડીલ અંતરાળ ભોવતાલ આહે. માત્ર વાતાવરણાપલીકડે આકાશ આહેચ. માત્ર ગુરુત્વાકર્ષણ શક્તીચ્યાહી અતીત ગેલ્યાવર ત્યાલા અવકાશ અસે મ્હટલે જાતે. અસે હે અથાંગ આકાશ!

©www.madhaveeraghuveer.com

म्हणूनच या विश्वाच्या आत-बाहेर संपूर्णपणे व्यापून राहणारे हे आकाश! Sky is the limit असे आपण म्हणतो. परंतु Sky हे limitless आहे. मग या आकाशापेक्षा विशाल, व्यापक दुसरे काहीच नसणार! पण तसे नाही. या आकाशालाही कवेत घेणारे आहे ते परमात्मतत्त्व! त्याला भूमा असे म्हणतात. म्हणजे सर्वोच्च, सर्वात मोठे आणि तरीही सर्वात सूक्ष्म! आकाशाचे सर्व गुणधर्म त्यात आहेत. परंतु तरीही ते आकाशापेक्षा श्रेष्ठ आहे. वस्तुत: आकाशाला कोणताही रंग, आकार, गंध नाही. परंतु वातावरणातील वायूंच्या विशिष्ट संयोगामुळे आकाश सर्वसाधारणपणे निळे वाटते.

उपसंहार [या आकाशाच्या व्यापकत्वाची प्रार्थना करून मानवाला आपली मेधा वृद्धिंगत करता येऊ शकते. दररोज दिवसातून किमान ३ वेळा आकाशाच्या खोल आत दृष्टी फेकायची व त्याकडे एकटक पहात राहिले तर एक अलौकिक अनुभव येतो. आकलनशक्ती, ग्रहणक्षमता वाढते. बुद्धि सूक्ष्म व तीव्र होते.]

याच पंचभूतांची पूजा-अर्चना आपण आपल्या दैनंदिन पूजेत देखील करतो. आपल्या घरी सत्यनारायण किंवा गृहमख किंवा कोणतीही मोठी पूजा असते तेव्हा आपले पुरोहित आपण बसलेल्या स्थानाची (पाटाची) पूजा करायला सांगतात. (प्रोक्षण) तांब्याभांडे, समई, धूप-दीप यांच्याद्वारे आपण द्रव्यांतर्गत आप, तेज, वायु यांचीही पूजा करतो. त्याना गंध, फुल, अक्षता वाहून आपण आपली कृतज्ञता प्रकट करत असतो. मग अशा वेळी आकाशतत्त्वाची पूजा कशी करायची? तर ती आपण करतो घंटानादाने! घंटेच्या ध्वनि करून त्या

© www.madhaveeraghuveer.com

આકાશતત્ત્વાલા પ્રાર્થના કેલી જાતે. કારણ આકાશામુળેચ ધ્વનિ/નાદ ઐકૂ યેતો. અશી પંચમહાભૂતાંના આવાહન કરૂન ત્યાંચે આશીર્વાદ ઘેઊનચ મુખ્ય પૂજેલા આરંભ કેલા જાતો.

આકાશ હે સર્વાત સૂક્ષ્મ, સર્વાત વ્યાપક તત્ત્વ તર આહેચ. પરંતુ આકાશાચા આણખી એક ગુણધર્મ મ્હણજે તે ~~વ્યાપક આહે~~ નિર્લેપ આહે. ત્યાલા કાહીહી ચિકટત નાહી. આકાશગંગેમધ્યે, યા બ્રહ્માંડામધ્યે, યા વિશ્વામધ્યે ઇતક્યા ઘડામોડી ઘડત અસતાત. પરંતુ યા સર્વાંચા સાક્ષી અસણારે આકાશ માત્ર યા કોણત્યાહી ગોષ્ટીંની લિપ્ત હોત નાહી. તે જસેચ્યા તસે અસતે. નિષ્ક્રિય, નિર્વિકાર, નિષ્કલ!

ઋતુ યેતાત જાતાત. ઉન્હાળા, પાવસાળા, હિવાળા યેતો વ જાતો. યા પૃથ્વીવર કાહી ઠિકાણી અગદી ગોઠવણારી થંડી તર કાહી ઠિકાણી તપ્ત વાળવંટહી અસતે. પરંતુ ત્યા લહરીમુળે આકાશાચ્યા તાપમાનાત કિંવા ગુણધર્માત કાહીહી બદલ ઘડત નાહીત. પહાટેચ્યા વેળી, સૂર્યોદયા હોતાના ઉષા વિવિધ રંગાંચી ઉધળણ કરત અસતે. ~~દુપારી~~ માધ્યાહ્નીચા માર્તંડ અક્ષરશઃ આગ ઓકત અસતો. સંધ્યાકાળી શીતલ વાર્‍યાચી મંદ ઝુળૂક સુખદ વાટતે. પરંતુ આકાશ યા કશાતહી નસતે. વિવિધ સણ સમારંભામધ્યે ગુલાલ ઉધળલા જાતો. રંગ ખેળલે જાતાત. પરંતુ ત્યામુળે આકાશ કાહી રંગીત હોત નાહી. ઢગ બાદલ હોતાત. ચક્રીવાદળ હોતાત. ઉલથાપાલથ હોતે. પરંતુ આકાશ જસેચ્યા તસે, નિર્વિકાર અસતે.

યા પૃથ્વીવર અનેક દેશ આહેત. સીમા આહેત. ખરં તર પૃથ્વીચી નિર્મિતી ઝાલી તેવ્હા તી એકસંધ હોતી. માત્ર સ્વાર્થી માણસાને તિચે તુકડે તુકડે કેલે આણિ અજૂનહી તો સીમાવાદ સુરૂચ આહે. કુદરતને તો કધી થી

मात्र एक तर आहे की आकाशाचे तुकडे करता येत नाही. हे तुमचं आणि हे आमचं आकाश असे कप्पे होत नाहीत. रशियातील पक्षी पाकिस्तानात किंवा भारतातील पक्षी सैबेरियात मुक्तपणे विहार करू शकतात. स्थलांतर करू शकतात. कारण तिथे कोणतीही सरहद्द नाही. कारण आकाशाचे शब्दशः भाग करता येत नाहीत.

मात्र अध्यात्ममार्गामध्ये याचा आणखी सूक्ष्म विचार केला आहे. आमचे म्हणणे हे इथे होते. त्यांनी हे जाणले होते की ही पंचमहाभूते आहेत म्हणून आपण आहोत. ही पंचमहाभूते निर्माण करता येत नाहीत तशीच नष्टही करता येत नाहीत. त्यांचे रूप बदलू शकते.

Energy can not be created nor destroyed. It can be transferred.

आणि आकाशाचे तर वाटप करता येत नाही. परंतु आकाश नाही अशी स्थितीच नाही. समजा, एखाद्या घरामध्ये एक व्यक्ती एक रिकामा घडा घेऊन आली तर काय होते? घट रिकामा असला तरी त्यात आकाशच आहे. आणि तो घट फुटला तर त्यातील आकाश आपोआप सहज बाहेरच्या आकाशामध्ये मिसळून जाते. बरं ही प्रक्रिया आपोआप सहज होते. म्हणजे त्या घटातील आकाशाचे वाढत नाही किंवा घटतही नाही. ते जसे होते तसेच शिल्लक राहते. याचमुळे अध्यात्ममार्गामध्ये घटाकाश, मठाकाश, चिदाकाश आणि महदाकाश असे म्हटले जाते. म्हणजे आकाशाला विकार नाही मात्र उपाधीनुसार त्याची नावे बदलतात. ते जसेच्या तसे राहते. आणि हीच गोष्ट

©www.madhaveeraghuveer.com

देहाच्या आतमधील देहधील घडते. देहपतनानंतर म्हणजेच मृत्युनंतर ही देहातील पंचभूते बाहेरील पंचभूतांमध्ये विलीन होतात. आणि ती सुकरपणे चालीत चालतीच अंत्यावेळीचे मंत्र म्हटले जातात. परंतु त्यातही आकाशतत्त्व सहजच महदाकाशाशी एकरूप होऊन जाते. असे हे आकाशतत्त्व जन्मापासून मृत्युपर्यंत मानवी जीवनाशी निगडीत आहे. परंतु सर्वत्र, सहज उपस्थित असल्याने त्याचे विशेष महत्त्व आपल्याला वाटत नाही. कारण ते आम्ही गृहीत धरतो. आकाशाची गणनाच केली जात नाही. कारण ते आपल्या जीवनाला अगदी व्यापून आधार देते. मात्र तरीही ते कशात नसते.

[अनेक प्रकारच्या भावना निर्माण करण्याचे काम आकाशतत्त्व करते. आकाश आणि वायुतत्त्वाच्या मिश्रणाने कामना (इच्छा, वासना) निर्माण होतात. याचे स्थान हृदयापाशी असते (विशुद्ध)

आकाश + अग्नि = क्रोध - स्थान नाभितत्त्व (मणिपूर चक्र)

" + जल = मोह ममता स्वाधिष्ठान चक्र

पृथ्वी = मद मूलाधार चक्र

आकाशतत्त्वात वृद्धि झाली तर या भावनांवर नियंत्रण येते.

आकाशतत्त्व इतर सर्व तत्त्वांमध्ये ९२.५% असतेच. आकाश सर्वात सूक्ष्म आहे. आत्मशक्ती वाढवण्यासाठी आकाशाची कृपा हवी. मोबाईल, इंटरनेट, ज्योतिषशास्त्र, आरोग्यशास्त्र, रेडिओ लहरी, अंतरिक्ष विज्ञान या सर्वांचे कार्य आकाशामुळेच आहे. आपापसातील व्यवहार केवळ आकाशामुळेच होतात.]

विज्ञान सांगते - शब्द कधीही नष्ट होत नाही. शब्दही एक ऊर्जा आहे. ती कधीही संपत नाही.

आकाशतत्त्व - सजगता Awareness वाढते. आध्यात्मिक कार्याला गती मिळते. ध्यानात एकाग्रता साधता येते. (अकारण आनंद होतो.

© www.madhaveeraghuveer.com

અષ્ટાવક્ર ગીતા- આકાશ ઘટામધ્યે ન ઘટાબાહેર આહે.
પરમાત્મા તર ત્યાહીપેક્ષા વ્યાપક અસતે.

૫ તત્ત્વાંચી સંકલ્પના- મનુષ્ય દેહ | મૃત્યુનંતર સર્વ ભૂતાંચે વિઘટન હોઉન ત્યા ત્યા તત્ત્વાત વિલીન હોઉન જાતે.

આકાશ હી પોકળી આહે. શૂન્ય આહે.
ઇતર ચાર ભૂતાંશી માનવાચી જવળીક આહે. માત્ર આકાશ શૂન્ય તત્ત્વ જાણવત નાહી. પરંતુ તે દેહાત આહેચ. ત્યાચા શોધ ઘ્યાયચા.
શૂન્યાકડૂન મહાશૂન્યાકડે જાયચે આહે, તી સહજાવસ્થેતી આહે.
ત્યાસાઠી ધ્યાન (Meditation) કરાયચે.

© www.madhaveeraghuveer.com